

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER 2. ÖĞRENME ALANI KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

Kroki: Bir yerin, bölgenin veya mekânın **kabataslak**, **ölçek kullanılmadan** yapılan bir çizimidir. Önemli ayrıntıları göstermeden, sadece ana hatlarıyla bir alanı tarif eder.

Coğrafi Koordinat Sistemi: Dünya üzerinde **herhangi bir noktanın konumunu** tarif etmek için de kullanılan **uluslararası sayı sistemidir**. Coğrafi koordinat sistemi; günümüzde **cep telefonlarındaki yer bildirimlerinde**, araçlardaki **yol kılavuzu (navigasyon) sistemlerinde**, **hava ve deniz ulaşımında rotaların belirlenmesinde**, **savunma sanayisi** gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

COĞRAFI KOORDİNAT SİSTEMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Ekvator: Kutup noktalarından eşit uzaklıktaki noktaların birleşmesiyle oluşan ve **Dünyayı iki eşit parçaya ayıran** hayali çizgidir.

Paralel: Ekvatora paralel olarak çizilen hayali çemberlerdir.

Meridyen: Kutupları birbirine birleştiren ve Ekvatoru dik bir açıyla kesen hayali yarım dairelerdir.

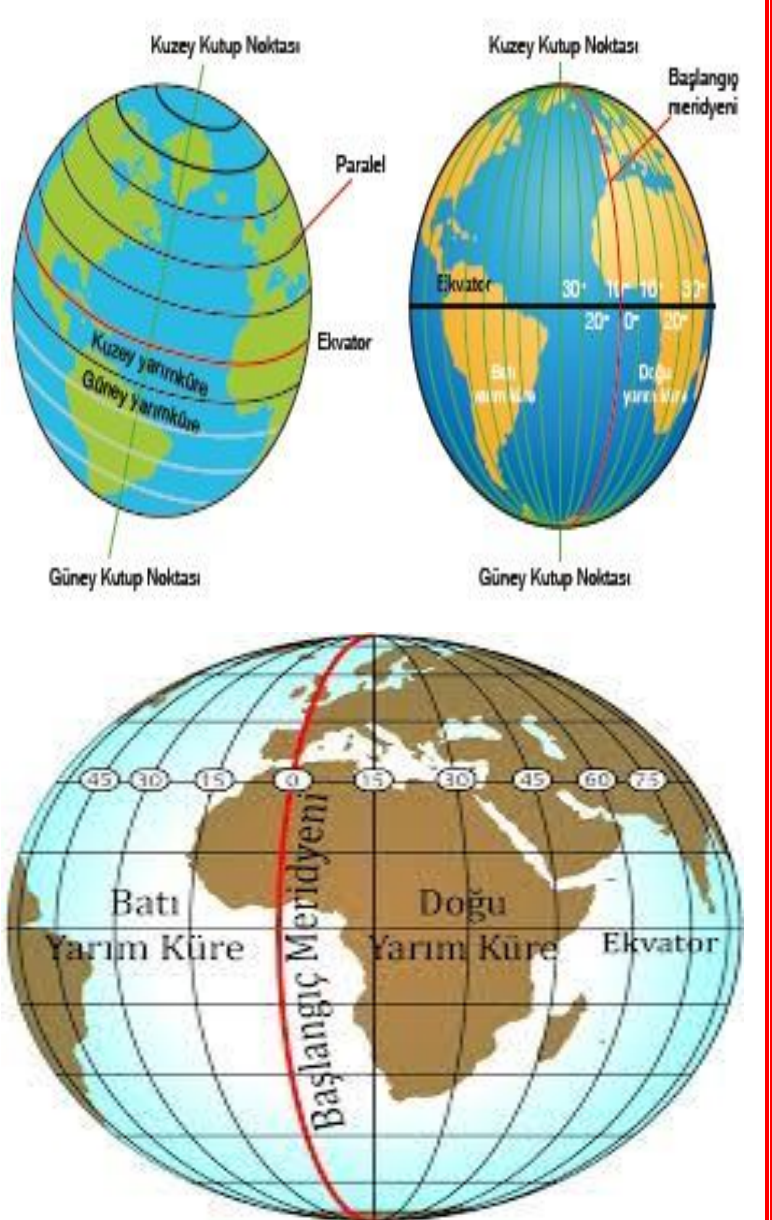
Başlangıç meridyeni: İngiltere'nin başkenti Londra yakınındaki **Greenwich kasabasından** geçen meridyendir.

Kuzey yarımküre: Ekvator'un kuzeyindeki yarım küredir.

Güney yarımküre: Ekvator'un güneyindeki yarım küredir.

Doğu yarımküre: Başlangıç meridyeninin doğusundaki kısımdır.

Batı yarımküre: Başlangıç meridyeninin batısındaki kısımdır.

Coğrafi konum: Dünya üzerindeki herhangi bir yerin bulunduğu konumdur.

Mutlak konum: Bir yerin **Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre belirlenen konumudur.**

Göreceli Konum: Bir yerin denizlere, okyanuslara, kıtalara, komşu ülkelere, yeryüzü şekillerine ve ekonomik faaliyet bölgelerine göre konumuna özel konum denir.

Kıta: Etrafı deniz ve okyanuslarla çevrili büyük kara parçalarına kıta denir.

Okyanus: Kıtalar tarafından birbirinden ayrılan büyük su kütlelerine okyanus denir.

Jeopolitik konum: Bir ülkenin sahip olduğu fiziksel ve beşerî unsurlar ile dünya üzerindeki konumunun dış siyasetine etkisidir. İklim, yer şekilleri ve yer altı kaynakları gibi özellikler bir ülkenin fiziksel unsurlarını oluştururken nüfus, ekonomik durum ve sosyokültürel değerler beşerî unsurlarını oluşturur.

Deniz: Okyanusların karaların iç kesimlerine veya kenar kısımlarına sokulmuş su kütleleridir. **Karadeniz, Akdeniz, Kızıldeniz** vb.

ÜLKEMİZİN DENİZ KOMŞULARI

DEVLET ADI	BAYRAĞI	DEVLETLE İLGİLİ BİLGİLER
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC)		Başkenti Lefkoşa'dır. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır.
LÜBNAN		Lübnan'ın başkenti Beyrut'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Lübnan lirasıdır.
FİLİSTİN		Filistin, Akdeniz'in doğusunda yer alır. Başkenti Kudüs'tür. Resmî dili Arapçadır.
MISIR		Başkenti Kahire'dir. Resmî dili Arapça, para birimi Mısır lirasıdır.
LİBYA		Libya'nın başkenti Trablus'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Libya dinarıdır.
RUSYA		Başkenti Moskova'dır. Resmî dili Rusça, para birimi Rus rublesidir.
UKRAYNA		Ukrayna'nın başkenti Kiev'dir. Resmî dili Ukraynaca, para birimi hrivnadır.
ROMANYA		Romanya'nın başkenti Bükreş'tir. Resmî dili Rumence, para birimi Rumen leyidir.

Mavi Vatan: Türkiye'nin uluslararası hukuka uygun olarak hak ve menfaatleri doğrultusunda egemenliğini ilan etmiş olduğu **deniz yetki alanlarını** ifade eder. Bulunduğumuz yüzyılda denizlerde enerji kaynaklarının keşfi ve deniz ticaretinin artması, Mavi Vatan'ımızın değerini artırmıştır.

Doğal çevre: Doğal yeryüzü şekilleri ve doğal varlıklardan oluşan çevredir.

Beşerî çevre: İnsanların, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla doğayı değiştirerek meydana getirdikleri

farklı çevredir.

Hava olayı: Sıcaklık, nem ve basınç değişimi sonucunda atmosferde oluşan rüzgâr, yağmur, sis ve kar gibi olaylardır.

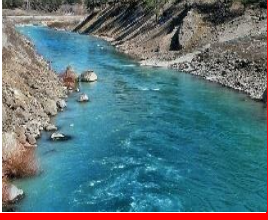
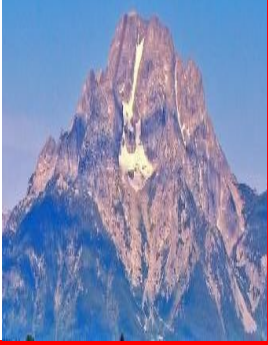
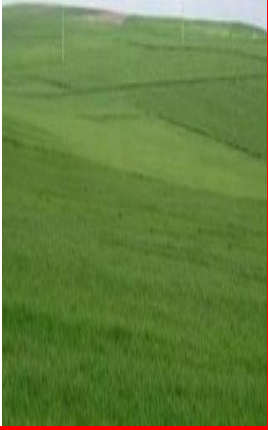
Hava durumu: Hava olaylarının belirli bir bölgede ve kısa bir süre içerisinde etkili olması durumudur.

İklim: Günlük hava durumu gözlemlerinin geniş bir alanda uzun yıllara dayanan ortalama durumudur.

TÜRKİYE'DE GÖRÜLEN İKLİMLER

İklim Adı	Özellikleri	Görüldüğü Yerler
KARADENİZ İKLİMİ	--- Yazlar serin, kışlar ılıktır. --- En fazla yağış sonbaharda görülür. --- Dört mevsim yağışlıdır. --- Bitki örtüsü ormandır.	Karadeniz kıyısı boyunca ve Marmara Bölgesi'nin Karadeniz kıyı kuşağı
AKDENİZ İKLİMİ	--- Yazları sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. --- En fazla yağış kış aylarında görülür. --- Kışın don olayı görülmez. --- Seracılık yaygın yapılır. --- Bitki örtüsü makidir.	Akdeniz, Ege, Marmara Bölgeleri ve çevresi
KARASAL İKLİM	--- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. --- En çok yağış ilkbaharda görülür. --- Ülkemizde en yaygın görülen iklim tipidir. --- Doğal bitki örtüsü kısa boylu otlardan oluşan bozkırdır.	İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ve Trakya'nın iç kesimi

DOĞAL VARLIKLARIMIZLA İLGİLİ KAVRAMLAR

GÖL:		Karalar üzerindeki dört tarafı kapalı çukurlardaki su birikintilerine göl denir.
AKARSU:		Yeryüzünde belirli bir eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan sulara denir.
DAĞ:		Çevresine göre yüksekte kalan, tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekillerine dağ denir. Dağların yoğun olduğu yerlerde yükselti fazladır ve arazi yapısı da engebelerdir . Tarım azdır, Ulaşım ağı yeterli değildir . Dağlık alanlarda sanayi, ticaret gibi ekonomik faaliyetlerinin gelişimini güçleştirmektedir .
OVA:		Çevresine göre alçakta olan geniş düzlüklere ova denir. Gediz, Menderes, Bafra, Çarşamba, Çukurova ve Silifke ovaları başlıca kıyı ovalarımızdır. Bu bölgelerde toprağın verimli olması ve sulama imkânlarının yeterli olması tarım faaliyetlerini olumlu yönde etkilemiştir. Konya, Harran ve Malazgirt ovaları ise iç ovalarımız arasında yer almaktadır. İç ovaların sulanması için barajlar ve sulama kanalları gibi birçok proje hayata geçirilmiştir.
PLATO:		Akarsular tarafından yarılmış yüksek ve geniş düzlüklere plato (yayla) denir. Haymana, Cihanbeyli, Obruk, Bozok ve Uzun yayla İç Anadolu bölgesindeki başlıca platolardır. Ülkemizin doğusunda platoların yükseltisi fazladır . Erzurum ve Kars platolarında yaz yağışları ile yeşeren çayırlardan dolayı büyükbaş hayvancılık gelişmiştir .

Nüfus: Sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alanda, belli bir zaman diliminde yaşayan insanların toplam sayısıdır.

Göç: Ekonomik, toplumsal, siyasal, dinî, kültürel gibi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine taşınmasıdır.

Nüfus yoğunluğu: Kilometrekareye düşen kişi sayısıdır

YERLEŞME TÜRLERİ

TOPLU YERLEŞME

Su kaynaklarının sınırlı ve yetersiz, engebeli alanların az olduğu kurak ve yarı kurak iklim bölgelerindeki kırsal alanlarda evlerin genelde birbirlerine yakın olduğu yerleşmelerdir.

Görüldüğü Bölgeler: Türkiye'nin iç, güney ve doğu kesimleri

DAĞINIK YERLEŞME

Su kaynaklarının ve yağışın fazla, yer şekillerinin engebeli, tarım arazisinin az ve parçalı olduğu bölgelerde evlerin birbirinden uzak kurulduğu yerleşmelerdir.

Görüldüğü Bölgeler: Karadeniz kıyı kuşağı

TÜRK CUMHURİYETLERİNİ İSİM VE BAŞKENTLERİ

Devlet Adı	Başkenti
Azerbaycan	Bakü
Kazakistan	Astana
Türkmenistan	Aşgabat
Özbekistan	Taşkent
Kırgızistan	Bişkek
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Lefkoşa

Türk dünyası: Geniş bir coğrafi alana yayılan ve **ortak bir dil, tarih** ve **kültürel bağlarla** birbirine bağlı olan **Türk halklarının oluşturduğu** bir bütündür. Türk dünyası, **Orta Asya'dan (Türkistan) Balkanlar'a kadar** uzanan geniş bir alana yayılmıştır ve tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI (TDT)	
Önceki adı	Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) (3 Ekim 2009)
Kuruluş Tarihi ve Merkezi	12 Kasım 2021 -İstanbul
Üye Ülkeler	Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan
Gözlemci Ülkeler	Macaristan, Türkmenistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)
Amaçları	➡ Türk dili konuşan ülkeler arasında kapsamlı iş birliğini teşvik etmek ➡ Bölgesel ve küresel barışa katkıda bulunmak ➡ İş birliği üye ülkeler arasındaki ortak tarih, kültür, kimlik ve Türk dili konuşan halkların dil birliğinden kaynaklanan özel dayanışma oluşturmak

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ (YEE)	
Bağlı olduğu yer	Yunus Emre Vakfı
Kuruluş Tarihi ve Merkezi	5 Mayıs 2007- Ankara
Amaçları	🚩 Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak 🚩 Türk kültürü ile ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak 🚩 Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek 🚩 Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek

YURTDIŐI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŐKANLIĐI (YTB)	
Bağlı olduğu yer	Türkiye Cumhuriyeti Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kuruluş Tarihi ve Merkezi	6 Nisan 2010- Ankara
Amaçları	➤ Yurt dışında yaşayan Türkler, soydaő ve akraba toplulukları ile Türkiye’de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmalarını koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini yerine getirmek ➤ Yurt dışında yaşayan Türk ve soydaőların sorunlarına çözüm üretmek, akraba topluluklarda olan sosyo-kùltürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek

TÜRK İŐ BİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŐKANLIĐI (TİKA)	
Bağlı olduğu yer	Türkiye Cumhuriyeti Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kuruluş Tarihi ve Merkezi	24 Ocak 1992- Ankara
Amaçları	➤ Özellikle Türk dilinin konuşulduğu ÷lkeler, komşu ÷lkeler ve geliőtmekte olan ÷lkelerle ekonomik, sosyal, kùltürel iş birliği oluőturmaktır
Faaliyetler	➤ Yurt dışında Türkçe öğrenimini desteklemek ➤ Orhun Anıtlarının bölgedeki olumsuz koőullardan korunması ve gelecek kuőaklara aktarılması amacıyla Orhun Müzesi’ni inşa etmesi ➤ Türk Cumhuriyetlerinden hem okumak hem de staj yapmak için gelen öğrencilerin eğitim ve öğretim almalarını sağlamak

HAZIRLAYAN: Mustafa KARAKUŐ
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

@sosyalhocasimustafa

**DİĞER DERS İÇERİKLERİ İÇİN AŞAĞIDAKİ KANAL
LİNKLERİME TIKLAYINIZ.**

İNSTAGRAM HESABIM:

<https://www.instagram.com/sosyalhocasimustafa/>

YOUTUBE HESABIM:

<https://www.youtube.com/@sosyalhocasimustafa>

TELEGRAM HESABIM:

<https://t.me/sosyalhocasimustafakarakus>

WHATSAPP HESABIM

<https://whatsapp.com/channel/0029VaA9Dzy4o7qDiBoEdD0z>